

Predstavljanje istarskih instrumenata djeci predškolske dobi

Rojnić, Nina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:396453>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-18**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NINA ROJNIĆ

**PREDSTAVLJANJE ISTARSKIH INSTRUMENATA DJECI
PREDŠKOLSKE DOBI**

Završni rad

Pula, srpanj 2020.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

NINA ROJNIĆ

PREDSTAVLJANJE ISTARSKIH INSTRUMENATA DJECI
PREDŠKOLSKE DOBI

Završni rad

JMBAG: 0303077668, redoviti student

Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolskog odgoja

Predmet: Metodika glazbene kulture

Znanstveno područje: Humanističke znanosti

Znanstveno polje: Znanost o umjetnosti

Znanstvena grana: Muzikologija i etnomuzikologija

Mentor: izv. prof. dr. sc. Ivana Paula Gortan-Carlin

Pula, srpanj, 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana Nina Rojnić, kandidatkinja za prvostupnicu Predškolskog odgoja, izjavljujem da je ovaj završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu. kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli, 29. lipnja 2020. godine

Student

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, Nina Rojnić, dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Predstavljanje istarskih instrumenata djeci predškolske dobi koristi na način da navedeno autorsko djelo, kao cjelovit tekst, trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnog pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli 29. lipnja 2020. godine

Potpis

SADRŽAJ

1.	UVOD	1
2.	KULTURA I TRADICIJA.....	2
2.1	Narodne pjesme.....	2
2.2	Narodni instrumenti na Barbanštini.....	3
2.2.1	Mih i mišnice	3
2.2.2	Duplice	4
2.2.3	Šurle	5
2.2.4	Roženice.....	6
2.2.5	Sopelica.....	8
2.2.6	Organić.....	8
2.2.7	Armonika trieština.....	9
2.3	Plesovi na Barbanštini	10
2.3.1	Barbanski balon.....	11
2.3.2	Balo de kušin	12
2.3.3	Polka.....	13
2.3.4	Mazurka	14
2.3.5	Šete paši (Sette passi).....	15
2.4	Narodna nošnja.....	15
2.4.1	Ženska narodna nošnja	15
2.4.2	Muška narodna nošnja	18
3.	PREDSTAVLJANJE ISTARSKIH INSTRUMENATA U DJEČJEM VRTIĆU:.....	20
3.1	Aktivnost upoznavanja istarskih instrumenata	21
3.2	Aktivnost pjevanja uz narodni instrument	24
3.3	Aktivnost poznavanja narodnih instrumenata u integriranom pristupu	27
4.	ZAKLJUČAK.....	33
5.	LITERATURA	34
6.	SAŽETAK.....	35
7.	SUMMARY.....	36

1. UVOD

Narodni običaji jesu običaji koji su svojstveni određenoj društvenoj zajednici. Na ovaj završni rad potaknula me tradicija i kultura Općine Barban koja uspješno održava i brine o tradiciji i u današnje vrijeme. Kontinuirano se na Barbanštini održavaju brojne manifestacije koje potiču čakavsko narječje, njeguju tradicijski ples i glazbu te igre koje su simbol našeg kraja.

Kulturnu baštinu Barbana, pa tako i Istre, čine narodni instrumenti, specifična odjeća, odnosno narodna nošnja, pjevanje na tanko i debelo, čakavsko narječje i raznovrsne igre. Istarske narodne instrumente željela sam približiti djeci kako bih pridonijela da ne dođe do zaborava kulture. Da bih djeci na što jednostavniji način približila istarske narodne instrumente, ugostila sam mladića Matea iz Krnice (selo u susjednoj općini Marčani) koji svira sve istarske instrumente.

Cilj završnog rada i aktivnosti provedenih u vrtiću jest poučavanje djece o narodnoj baštini Barbana s usmjerenjem na narodne instrumente te na očuvanje vrednota Barbana i Istre za buduće generacije. U radu su opisane bitne značajke kulturne baštine Barbanštine s kojima sam upoznala djecu u predškolskoj ustanovi. Odgojitelj kao predstavnik predškolske ustanove ima značajnu ulogu u promicanju kulture, odgoju i obrazovanju. Osim odgojitelja bitnu ulogu imaju roditelji i obitelj.

„Obitelj, kao stup društva ima iznimnu važnost u izražavanju, njegovanju i promicanju zavičajnosti koja se njeguje od rođenja djeteta.“ (Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije, 2020).

2. KULTURA I TRADICIJA

Tradicija u Barbanu 17. travnja 1976. godine dobila je svoje kulturno-umjetničko društvo koje je njegovalo, čuvalo i prenosilo kulturu i tradiciju s koljena na koljeno. U samim počecima djelovao je folklorni odjel, odjel mješovitog pjevačkog zbora i odjel recitatora. Folklorni je odjel imao skupine plesača, narodnih pjevača te skupine svirača narodnih instrumenata. Danas uz folklorni odjel djeluje samo odjel recitatora.

„Sa svih su se strana čule roženice, svirale i mih, to su svirali pastiri koji su čuvali ovce i goveda. Kako se danas čuju kanarinci, tako su se u ono vrijeme čule naše kante i svirka.“ (Pernić, 1997:78).

2.1 Narodne pjesme

Kada govorimo o narodnoj pjesmi i načinima njezina izvođenja, možemo izdvojiti najstariji i najizvorniji oblik izvođenja narodne pjesme, a to je pjevanje dvojice pjevača na tanko i debelo.

Prvi pjevač, obično pjevač dubljeg glasa (na debelo), krene s izvođenjem pjesme, prati ga drugi pjevač višeg glasa (na tanko). Najizvorniji raspon između ta dva glasa jest seksta, no nije rijetko ni pjevanje u tercama. Takav je način izvedbe netemperiran, a nazivamo ga solističkim dvoglasjem. Solističko dvoglasje mogu izvoditi mješoviti parovi (pjevanje muškarca i žene), muški parovi ili ženski parovi, gdje jedna žena pjeva dubljim glasom, dok druga pjeva tanjim i višim glasom. Nije neobično da se viši glas zamijeni instrumentalnom pratnjom male roženice.

Osim solističkog dvoglasnog pjevanja njeguje se i skupno pjevanje narodnih napjeva. Skupina može biti muška ili mješovita, a čine ju od četiri do šest pjevača. Pjevače može pratiti svirka male roženice ili svirka male i velike roženice zajedno. Posebna izvedba naziva se tarankanje, kada pjevači glasom imitiraju instrumentalnu pratnju. Neke od pjesama koje pjevači izvode i danas jesu: „Oj, Punterko mala“, „Tamo doli“, „Tri san lita“, „Žito žela“, „Zaspal Pave“, „Oj, Barbanko“. Pjesme koje mogu izvoditi i djeca jesu: „Majka Maru priko mora slala“, „Ne zna Tone“, „Od stare hiže striha pada“.

2.2 Narodni instrumenti na Barbanštini

2.2.1 Mih i mišnice

Mih je istarski instrument koji se najčešće koristi kao pratnja plesova balon i polka. Dijelovi koji čine mih jesu kana, vrat, did i mišnice, a glavni dio instrumenta čini mješina koja služi da se u njoj skuplja zrak. Mješina se izrađuje od janjeće ili jareće kože, a zrak se u nju upuhuje kroz kanu dugačku petnaest do dvadeset centimetara, koja je najčešće napravljena od drva, a može se izraditi i od puranove kosti ili (u današnje vrijeme) od plastike. U kani nalazi se ventil nazvan zaletavac koji služi kao sigurnosni dio da se zrak ne može vraćati natrag, odnosno izvan mješine. S druge strane mješine nalazi se vrat, na njega se postavi did koji služi kako bi se na njega učvrstile mišnice

Svirač drži mih ispod pazuha i pritiskom nadlaktice u mješini održava tlak zraka koji je prethodno ušao kroz kanu, a izlazi kroz mišnice na kojima se svira melodija. Svirač koji svira mih naziva se mišničar, a njegova briga o mihu vrlo je bitna pa se tako po završetku sviranja mih mora dobro zamotati i spremiti u vrećicu, kako se ne bi osušio, otvrdnuo ili puknuo.

Slika 1. Ispuhani mih

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

Mišnice se sastoje od dida, dva piska i prebiralice. Did je ljevkastog oblika i izrađuje se od jasena. U njemu se nalaze dva piska, sitni plosnati dijelovi koji služe za stvaranje tonova, a izrađeni su od trske. Na did spaja se prebiralica koja se

sastoji od dvije provrtane cijevi u jednom komadu drva. Na svakoj cijevi napravljene su rupice koje su raspoređene u razmaku od dva centimetra, s lijeve strane naleze se tri rupice, dok s desne strane imamo pet rupica. Prebiralica se izrađuje od drva busole, trešnje, masline i sličnog materijala. Posebnost mišnica krije se u samostalnoj izvedbi: kada svirač iz miha izvuče mišnice i zasvira samo na njih, tada svirač upuhuje zrak direktno ustima na piske u didu (Kožljan i Pernić, 2007).

2.2.2 Duplice

Duplice su drveni puhački instrument koji se sastoji od dvije spojene sviralice i dva piska. Instrument proizvodi zvuk netemperiranog ugođaja koji je slabijeg intenziteta, zato se vrlo rijetko koristi kao instrumentalna pratnja nekom plesu. Duplice se izrađuju od tvrdih vrsta drva, kao što su maslina, trešnja, orah i busola. Prije same obrade drveta drvo se mora sušiti četiri do pet godina, potom se uz pomoć posebnog svrdla naprave dvije cijevi i prostori za umetanje piska. S lijeve strane nalaze se tri rupice, dok s desne strane imamo pet rupica koje su raspoređene tako da su četiri rupe na prednjoj strani instrumenta i jedna rupa pozadi. Dimenzije ovog instrumenta nisu određene, važno je samo da je udaljenost od prve do zadnje rupice na prebiralicama uvijek ista. Intonacija duplica ovisi o njezinoj duljini, a postojanost intonacije najsigurnija je kod ovog instrumenta jer kad su duplice jednom izrađene, ne treba ih više ugađati, odnosno štimati (Kožljan i Pernić, 2007).

Slika 2. Duplice

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

2.2.3 Šurle

Šurle su istarski tradicijski instrument koji je po svojoj građi sličan duplicama i mišnicama. Za razliku od navedenih instrumenata šurle imaju dvije odvojene sviraljke koje su u gornjem dijelu ojačane prstenastim ukrasima. Šurle imaju did, kao što smo prethodno mogli vidjeti kod miha, ljevkastog oblika u koji se utaknu dvije kanelice s piskom. Na desnoj sviraljci nalaze se četiri rupice s prednje strane i jedna sa stražnje strane, dok se na lijevoj sviraljci nalaze tri rupice. Šurle imaju prodorniji zvuk od duplica pa je karakteristično da se uz njihovu pratnju može plesati (Kožljan i Pernić, 2007).

Slika 3. Šurle

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

2.2.4 Roženice

Roženica jest instrument koji svira u paru. Postoji mala, odnosno tanka roženica duga oko pedeset centimetara i velika, odnosno debela roženica duga oko šezdeset i pet centimetara. Glavni dijelovi koji čine roženicu jesu: pisak, špulet, prebiralica i krilo, odnosno lijak.

Pisak se izrađuje od otesane trske tako da se spoje dva lista i nastaje dvostruki jezičac koji stvara ton. Pisak kod male roženice iznosi tri centimetara, dok je kod velike roženice dugačak četiri centimetra. Pisak se stavlja na špulet, to je valjkasti drveni stupić koji se spaja na prebiralicu. Prebiralica je glavni dio roženice, izrađena od drveta sa šest rupica za prebiranje, a rupice su razmještene u jednakim razmacima. Razlika u veličini prebiralice između velike i male roženice iznosi približno deset centimetara. Prebiralica se spaja na drveni ljevkasti tulac koji se naziva krilo ili lijak. Krilo je rezonantna kutija koja roženici pojačava intenzitet zvuka. Na dnu cijevi nalaze se dvije oduhe – rupice koje služe za ravnanje glasa. Majstori za izradu roženica koriste različite vrste drveta, a najčešće koriste drvo masline, oraha, trešnje i busole. I za izradu roženica drvo se mora sušiti četiri do pet godina prije same obrade. Obrada se nekada vršila na starinskom stroju na nožni pogon, koji se nazivao torno. Danas se drvo za roženice obrađuje na tokarilicama na električni pogon (Kožljan i Pernić, 2007).

Slika 4. Velika i mala roženica

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

Najpoznatije svirke na roženice jesu mantinjada (svečana svirka), speljivanje ili speljanje neveste (prilikom svadbe kada nevjesta odlazi u drugu obitelj), balun, polka i mazurka.

„Njihova namjena čini se specifičnijom ili čak svečanom (često sopele prate svadbenu povorku dok su za plesa korištena druga glazbala).“ (Marušić, 1995:89).

2.2.5 Sopelica

Sopelica je najmanje istarsko narodno glazbalo koje danas gotovo nikada ne koriste istarska folklorna društva i skupine. Vrlo je rijetko možmo vidjeti ili čuti, na Barbanštini svira ju jedino Drago Draguzet. Sopelica ima oblik roženice, ali s drvenim piskom kao kod duplice. Dugačka je oko trideset centimetara i na prebiralici ima sedam rupica, šest s prednje strane i jednu sa stražnje strane. Razmak između rupica određen je i iznosi dva i pol centimetara.

Slika 5. Sopelica

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

2.2.6 Organić

Organić je mala usna harmonika. To je instrument jednostavnog izgleda, pravokutnog oblika s otvorima za upuhivanje i usisavanje zraka. Organić u Istri postoji od sredine 19. stoljeća, a Barbanci ga često nazivaju i usnjak.

Slika 6. Organić

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

Manifestacija koja održava tradiciju i zvuk organića održava se u Gračišću svake godine, treće nedjelje u svibnju. Manifestacija nosi naziv „Zasopimo na organić u Gračišću“, a održava se od 1996. godine.

Slika 7. Redosljed akorda na organiću u C-duru

cijeli stepen									B	
polustepen							Es	Ges	H	
PUHANJEM	C	E	G	C	E	G	C	E	G	C
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
UDISAJEM	D	G	H	D	F	A	H	D	F	A
polustepen	Des	Ges	B	Des		As				
cijeli stepen		F	A							
stepen i pol			As							

Izvor: Gortan-Carlin, Pace i Denac, 2014.

2.2.7 Armonika trieština

Armonika trieština mala je dijatonska harmonika s dvadeset i pet dugmeta i osam ili dvanaest basova. Ime je dobila po talijanskom gradu Trstu u kojemu se počela proizvoditi. Posebnost trieštine jest da svako pojedino dugme daje različiti ton prilikom razvlačenja i skupljanja mijeha. Prije četrdesetak godina trieština je počela nestajati s istarske glazbene pozornice jer su ju zamijenile modernije harmonike.

Slika 8. Armonika trieština

Izvor: Rojnić, foto-dokumentacija, 2020.

Kao očuvanje tradicije i ovog instrumenta možemo spomenuti manifestaciju koja se održava svake godine, druge nedjelje u svibnju, u malom istarskom gradiću Roču. Manifestaciju je pokrenulo Kulturno-umjetničko društvo „Istarski željezničar“ iz Roča, 1989. godine. Manifestacija nosi naziv „Z armoniku v Roč“.

„Koliko je to značajan poticaj za očuvanje tog nekada veoma cijenjenog glazbala govori i podatak da je na prvom susretu 7. svibnja 1989. sudjelovalo svega 12, a na susretu 11. svibnja 1997. godine više od 60 svirača na trieštinama.“ (Pernić, 1997.:96).

2.3 Plesovi na Barbanštini

Najpoznatiji oblik plesanja jest ples u parovima koji su jednolično raspoređeni po obodu kružnice. Najpoznatiji je i najrašireniji istarski ples balun koji se pleše i u Barbanu.

2.3.1 Barbanski balon

Barbanski balon vrlo je živahan i dinamičan ples koji spada u vrstu kola. Najčešće se izvodi uz instrumentalnu pratnju miha ili roženica. Vođa plesa prvi je plesač koji svojim znakom – snažnim udarcem nogom o pod – određuje kada će se izvoditi koja figura. Osnovne figure plesa jesu okolo hoditi, prebirat, valcat i vrtit.

Ples započinje figurom „okolo hoditi“ na znak „osan dan“ koji izgovara vođa plesa, takozvani capoballo. Mladić drži djevojku desnom rukom oko struka, a lijeva mu je savijena u laktu i postavljena o bok. Djevojka svojom lijevom rukom drži mladića za rame, dok desnu ruku drži savijenu o bok. Zatim slijede dijelovi figure prebiranja, u što ubrajamo preslicu – mladić drži djevojčinu lijevu ruku dok se ona okreće ispod njegove ruke. Poslije preslice parovi idu korakom prebiranja po krugu dok se ne začuje udarac vođe nogom o pod, tada se hvataju za ruke i plešu u kolu. Takvo kolo gdje se parovi drže za ruke naziva se veće kolo, dok kasnije slijedi malo kolo gdje se mladići drže rukama oko ramena, a djevojke njima oko struka. Kančenica je figura prebiranja u kojoj se parovi drže za ruke okrenuti licem jedan prema drugome, mladić je leđima okrenut sredini kruga. Figura valcanja izvodi se na mjestu, tako da su partneri okrenuti svatko na svoju stranu i jedan drugoga drže desnom rukom ispod lijevog pazuha.

Slika 9. Prikaz figura preslica, kančenica i valcanje

Izvor: Kožljan i Pernić, 2007:56.

Zadnja je figura vrtnja koja se izvodi na tri načina ovisno o tome kako se plesači drže. Kod prve vrtnje plesači međusobno drže jedan drugom ruke na ramenima, s time da su djevojčine ruke iznad ruku mladića. Drugi oblik vrtnje karakterističan je za Barbanštinu jer se izvodi samo u barbanskom balonu. Djevojke drže mladiće za ramena, rukama ispod plesačevih pazuha, a mladići drže ruke položene preko ruku djevojaka, položene zajedno na dnu svojih leđa. U trećoj vrtnji plesači drže partnera desnom rukom ispod lijevog pazuha, dok im je lijeva ruka u zraku i tvori krug iznad glave.

Parovi se ne počinju okretati istovremeno, već redom jedan za drugim, u skladu s glazbom, u kanonu. Isto tako parovi završavaju vrtnju jedan po jedan. Mladići ponekad određene figure poprate zvižducima u taktu glazbe, dok je karakteristično da se prilikom zadnje vrtnje podiže kapa s glave kao izraz veselja i pozdrava za kraj plesa.

2.3.2 Balo de kušin

Može se reći da je *balo de kušin* plesna igra šaljivog karaktera s različitim elementima.

Pleše se tako da se mladići i djevojke uhvate za ispružene ruke u formaciji kruga te su svi plesači okrenuti licem prema sredini kruga. U sredini kruga djevojka drži jastuk (kušin). Vođa plesa daje znak za početak svirke jakim udarcem nogom o pod. U trenutku kada glazba krene, kolo se počinje vrtjeti u smjeru suprotnom od kazaljke na satu, dok se djevojka koja je u krugu kreće u smjeru kazaljke na satu. Na znak vođe plesa glazba se zaustavlja i djevojka traži odabranog dečka. Kada ga odabere, idu na sredinu kruga, spuste jastuk na pod, kleknu i poljube se. Zatim ustaju i kreće muzika, par diže jastuk iznad glave držeći ga za suprotne krajeve i kreće u vrtnju po krugu, kolo se pokreće u svom smjeru plesa. Kada se muzika sljedeći put zaustavi, dečko se zahvali djevojci i otprati je na mjesto u kolu, a on ostaje unutar kola s jastukom. Ples se može ponoviti puno puta ovisno o broju parova, kada krene plesati zadnji par, krug se polako otvara. Plesači stoje u polukrugu plješćući u taktu glazbe sve dok se par koji se vrti ne zaustavi na početku polukruga.

Slika 10. Prikaz otvorenog kruga s parom u sredini

Izvor: Kožljan i Pernić, 2007:58.

2.3.3 Polka

Polka je ples živahna tempa, dvočetvrtinske mjere koji se pleše u parovima u formaciji kruga. Najčešće se pleše uz pratnju miha ili šurli.

Ples započinje tako da su parovi okrenuti jedan prema drugom licem, a leđima prema drugom paru, te stoje bočno okrenuti prema sredini kruga s rukama na bokovima. Figure se u polci izvode nakon triju jačih udaraca nogom o pod vođe plesa i njegovog povika, na primjer: „Daj se meni!“, „Sad si moja!“, „Obrni je!“, „Šiškaj roža!“, „Opsaj polka“, i slično. Figure koje se izvode u polci jesu: okretanje djevojke oko njezine osi tri puta prema vanjskoj strani kruga, zatim tri puta prema unutarnjoj strani kruga. Potom mladić desnom rukom drži lijevu djevojčinu ruku pa se ona tri puta okrene ispod njegove ruke. Na sljedeći znak parovi si pružaju obje ruke i držeći se, okreću se tri puta ispod svojih ruku. Sljedeća figura izvodi se na način da mladić desnom rukom drži djevojku oko struka, a lijeva mu je ispružena i na nju djevojka stavlja svoju desnu ruku, dok joj je lijeva ruka položena na mladićevo desno rame.

Slika 11. Prikaz okretanja u paru

Izvor: Kožljan i Pernić, 2007:59.

Plesači se okreću dva puta oko svoje osi u smjeru kazaljke na satu plešući u taktu. *Ples na šegavo* figura je koju djevojka započinje desnom nogom tako da čini dva velika koraka prema natrag i tri kratka koraka na mjestu. Figura se ponavlja još jednom, ali sada djevojka započinje korake unatrag lijevom nogom. Mladić istu figuru izvodi suprotnom nogom hodajući prema naprijed. Zadnja figura izvodi se zajedničkim okretanjem oko osi u taktu. Parovi se drže jednom rukom, dok je druga ruka savijena o struk.

2.3.4 Mazurka

Mazurka je ples živahnog tempa koji ima karakterističan punktirani ritam, kao i česte naglaske na drugoj ili trećoj dobi takta. Ples se može izvoditi uz pratnju miha, šurli ili roženica.

Mazurka se pleše u parovima tako da mladić desnu ruku stavlja djevojci oko struka, a lijevu ruku ispruži kako bi djevojka mogla položiti svoju desnu ruku na njegovu. Djevojka drugu ruku polaže na mladićevo desno rame. Ples se izvodi u krugu tako da su parovi okrenuti leđima jedni prema drugima, a bokovima su usmjereni prema sredini kruga. Plesači plešu u lijevu i u desnu stranu lagano se okrećući najprije u jednu, zatim u drugu stranu. Parovi poskakuju s noge na nogu i kreću se u smjeru obrnutom od smjera kazaljke na satu. Za razliku od prethodnih

plesova ovdje je karakteristično lupanje vođe nogom o pod četiri puta. Plesači se najprije zavrte dva puta oko svoje osi. Figure se ponavljaju prema znakovima vođe. Trajanje plesa ovisi o vođi plesa koji daje znak za kraj, kada se parovi jedan po jedan zaustavljaju formirajući polukrug. U trenutku kada se svi parovi zaustave, prestaje instrumentalna pratnja.

2.3.5 Šete paši (Sette passi)

Šete paši ples je mirnijeg karaktera koji se sastoji od osam dvočetvrtinskih taktova, a najčešće se pleše uz instrumentalnu pratnju miha ili šurli. Ples se također pleše u parovima u formaciji kruga, a parovi se drže kao kod plesa mazurke.

Ples započinje u trenutku kada su mladići okrenuti leđima prema sredini kruga, a djevojke leđima prema vanjskoj strani kruga, odnosno licem prema partneru. Ples započinje pomicanjem tri i pol koraka, odnosno sedam dodira stopala u lijevu stranu, zatim tri i pol koraka u desnu stranu. Potom ide jedan i pol korak, odnosno tri dodira stopalom ulijevo, potom jedan i pol korak udesno. Nakon koraka slijedi okret koji se sastoji od četiri dodira stopalom o pod. Nastavlja se ponavljanje jednog i pol koraka ulijevo i udesno, te okret nakon kojeg plesači zauzimaju početni položaj. Slijedi ples osnovnim korakom u kombinaciji s drugim figurama plesa. Od ostalih figura postoji okretanje djevojke ispod ruke mladića i okretanje mladića ispod ruke djevojke, plesači se pomiču prema sredini i prema vanjskoj strani kruga, te na znak vođe poredaju se u dijagonalu. Završnu figuru mladić izvodi krećući se unaprijed, a djevojka krećući se unatrag u smjeru suprotnom od kazaljke na satu. Potom plešu unatrag pa se zajednički okreću oko svoje osi.

2.4 Narodna nošnja

2.4.1 Ženska narodna nošnja

Ženska tradicionalna odjeća ili narodna nošnja sastoji se od marame, košulje, modrne, kanice, čarapa, cipela, čerme i krpeta.

Marama za glavu, odnosno *facò* izrađen je od debelog i čvrstog bijelog platna četvrtastog oblika. Ukrašen je raspletom u prorezima platna te resama (*cotama*) dugačkim oko petnaest centimetara koje se nalaze na svakom kutu marame.

Marama se slože dijagonalno te se širkaju da budu što čvršće tako da prilikom stajanja na glavi podsjećaju na trokutaste kape. Ispod marama vidljiva je samo crta, odnosno razdjeljak kose i pletenica koja je spletena iznad čela.

Izgled kose jako je bitan pa se sve djevojke moraju počestljati na isti način. Kosa se najprije razdjeli po sredini u razdjeljak pa se na svakoj strani isplete pletenica, one se potom na potiljku ukrste i kao vijenac omotaju oko glave. Važno je da pletenica prolazi preko tjemena i iznad čela, a ukoliko djevojke imaju kraću kosu, postoje pletenice izrađene od prave kose koje se umetnu kao produžetak na djevojčinu kosu, umjetne pletenice usklađene su s bojom djevojčine kose. Kako bi se pletenice čvrsto držale uz glavu, djevojke koriste ukosnice (šaldine).

Košulje su se izrađivale od vrlo tanko tkane konoplje ili bijelog pamučnog platna. Nekada su postojale dvije vrste košulja, jednodijelne s dugim rukavima i dvodijelne također s dugim rukavima, koje su bile rezane u struku. Košulje su posebno ukrašene naborima na donjem dijelu rukava te oko vrata i na prsima, gdje su ukrašene šupljikavom tehnikom veza koji se na Barbanštini zove *finopeš*. Danas se koriste starije originalne košulje koje su dobro sačuvane, kao i novije košulje čija su zapešća, prsa i dijelovi oko vrata ukrašeni kupovnom čipkom.

Haljina koja se naziva modrna gornja je vunena odjeća koja se oblači iznad košulje, izrađena je od povaljanog sukna smeđe boje. Na Barbanštini postoje dvije vrste modrne, modrna klinarica i modrna na skas. Modrne na skas rezane su u struku, sastoje se od donjeg šireg dijela koji je bogato nabran u struku, te gornjeg dijela koji je usko priljubljen uz tijelo. Modrna na skas ima dugačke rukave koji su prišiveni samo sa stražnje strane, te se mogu koristiti kao rukavi kada je hladno ili se mogu složiti u križ na leđima i vezati ispod pojasa, odnosno kanice. Dno modrne krasi komadi pana, kupovnog sukna u boji koje je najčešće široko oko deset centimetara. Boja pana označavala je društveni status žena pa su tako neudane djevojke nosile crveni pano ili kombinacije s crvenim, zelenim i plavim panom. Mlade udane žene nosile su samo zeleni ili plavi pano, te kombinaciju tih dviju boja. Starije žene nosile su tamnoplavi i/ili crni pano. Modrne su ukrašene vezom oko vratnog izreza i niz prsa, na stražnjem dijelu modrne, odnosno na leđima te na donjem dijelu sukne sve uokolo zašiveno je u tri kruga. Modrne klinarice također su izrađene od sukna smeđe boje, karakteristične su što na stražnjem dijelu od struka prema dolje imaju umetak koji se naziva klin ili žabica. Klinarice nemaju rukave, a ukrašene su vezovima isto kao i modrne na skas.

Slika 12. Moderna klinarica i modrna na skas

Izvor: Kožljan i Pernić, 2007:69.

Modrne se u struku vežu pojasom, odnosno kanicom, a nakon vezivanja slobodni dijelovi ostaju visjeti na lijevom boku. Kanice su zrađene od vune živih boja s motivima rombova i cik-cak linija. Kanice su se birale ovisno o prigodi za koju su se nosile pa su se za radosne prigode nosile kanice žute i crvene boje, dok su se za tužne prigode nosile kanice plave, ljubičaste i zelene boje.

Čarape za zimu izrađivale su se od vune, dok su se ljetne čarape izrađivale od pamučnog konca. Bile su do koljena te su s vanjske strane bile ukrašene pletenim ornamentima, odnosno ispletenim rupicama s uzorkom riblje kosti. Uz čarape obuvali su se kožni opanci ili drvene cipele, koristile su se i pletene papuče koje su nazivali cavate. Danas se koriste crne niske cipele na malu petu.

Čerma je težak zimski kaput koji je izrađen od istog materijala kao i modrna. Nema rukava, a svi su rubovi ukrašeni panom. Čerma je dugačka i pokriva modrnu od koje se vidi samo rub pana, kopča se nizom kukica koje su izrađene od mjedene žice, a na prednjoj strani ima jedan džep.

Krpet je šal pravokutnog oblika koji se zagrće oko ramena i pokriva leđa i ruke. Napravljen je od vunene tkanine s uzorkom poprečnih pruga najčešće žute,

smeđe ili zelene boje. Krase ga rese koje se nalaze na kraćim krajevima šala. Krpet se kao i čerma koristio u zimskom razdoblju godine (Kožljan i Pernić, 2007).

2.4.2 Muška narodna nošnja

Mušku narodnu nošnju čine kapa, košulja, prsluk, hlače, čarape i cipele, dok u tradicionalnu odjeću spadaju još i jakna, kaput s kapuljačom i dugačak prsluk.

Kapa je visine oko šest centimetara, bez oboda na vrhu i naziva se klobuk. Izrađivala se od dva komada stupanog sukna tamnosmeđe boje te je oko rubova opšivena panom tamnoplave ili crne boje.

Košulja se izrađivala od bijelog platna te je bogato nabrana na zapešćima i na vrhovima rukava. Na prsima postoji nabor koji također doprinosi bogatstvu izrade. Košulja imanizak ovratnik koji je položen okomito uz vrat, najčešće s manjim otvorom oko vrata i kopčala se s dva do tri dugmadi. Danas članovi kulturno-umjetničkog društva uglavnom koriste košulje sašivene po uzoru na originalne.

Prsluk se oblači iznad košulje, a izrađen je od istog materijala kao i kapa. Prsluk je dug do struka, a krase ga dva džepa u razini struka i jedan manji džep na prsima. Oko vrata ima okrugao izrez i preklopljene revere na prsima. Prsluk se po tradicijskom izričaju naziva kružat, a krase ga rubovi izrađeni od pana tamnoplave ili crne boje.

Hlače se nazivaju brageše brnaveke, izrađene su od finijeg bijelog sukna te su krojene usko uz nogu. Posebne su po načinu zakopčavanja koji se izvodi vezivanjem vezica u doljnjem dijelu i zakopčavanjem dugmadi na gornjem dodatku.

Čarape odnosno bičve iste su kao kod djevojaka, osim što se kod mladića čarape protežu do sredine potkoljenice. Postoje zimske i ljetne čarape koje se razlikuju u materijalu od kojeg su izrađene. Također, mladićeve čarape ukrašene su pletenim ornamentima s vanjske strane čarape.

Cipele koje su nekada koristili bile su izrađene od drva ili od kože. Danas se najčešće koriste crne niske cipele na vezivanje.

Slika 13. Muška narodna nošnja

Izvor: Kožljan i Pernić, 2007:42.

U zimskom razdoblju godine koristile su se jakne, odnosno koret koji je izrađen od stupanog sukna tamnosmeđe boje. Jakna je bez ovratnika, ima dva vanjska džepa i jedan unutarnji, ukrašena je panom po svim rubovima, a pano je tamnoplave ili crne boje. Jakna se zakopčavala pomoću mjedenih kukica koje su se nalazile na prednjem dijelu. Osim koreta postojala je i jakna s kapuljačom koja se koristila za izrazito hladna vremena, način izrade i materijal istisu kao i kod koreta, razlika je u tome da se jakna s kapuljačom nije mogla zakopčati.

U zimsku odjeću ubraja se i kamižola. Kamižola je vrsta prsluka bez rukava, dužine do koljena. Prsluk je izrađen od smeđeg sukna, a obavija ga tamnoplavi ili crni pano. S prednje strane imao je dva okomito ušivena džepa (Kožljan i Pernić, 2007).

3. PREDSTAVLJANJE ISTARSKIH INSTRUMENATA U DJEČJEM VRTIĆU:

Aktivnosti predstavljanja istarskih instrumenata provedene su u dječjem vrtiću „Tratinčica“ u Barbanu. Aktivnosti su odrađene u skupini „Patuljci“ u koju je u pedagoškoj godini 2019./2020. upisano 14 djece. Skupina je mješovita, u dobi od 3 do 6 godina, a sastoji se od šest djevojčice i osam dječaka. Skupina broji pet školskih obveznika.

Aktivnosti su provođene u veselom raspoloženju. Prvog dana u skupinu se pridružio Mateo. Mateo je mladić iz Krnice koji je završio osnovnu i srednju glazbenu školu te svira narodne instrumente. On je kroz razgovor s djecom predstavio istarske instrumente (sopelicu, roženice, mih, organić, harmoniku trieštinu, duplice, šurle). Za svaki pojedini instrument ispričao je njegovu ulogu u davnim danima, opisao je njegovo nastajanje i ukazao gdje se danas može čuti ili vidjeti. Osim što su djeca vidjela instrumente, čuli su i zvuk svakog instrumenta te je kasnije djeci bilo omogućeno pokušaj sviranja instrumenata. Mateo je cijelo predavanje održao na čakavskom narječju.

Sljedećeg dana djeca su učila istarsku narodnu pjesmu „Od stare hiže striha pada“, koja je bila upotpunjena igrom za razvoj glazbenih vještina i tradicijskom igrom „capitacorno“ poznatu za Barban. Djeci je bilo omogućeno ponavljanje naučenog uz druge brojne igre. Drugo jutro djeca su se prisjetila instrumenata uz radio, ples i razgovor. Kasnije su im podijeljene igre koje su poticale govorno izražavanje, početno čitanje i pisanje, učenje matematičkih vještina te međusobnu komunikaciju.

3.1 Aktivnost upoznavanja istarskih instrumenata

Nastavna tema: slušanje

Nastavna jedinica: slušanje i prepoznavanje narodne glazbe

Tip sata: obrada novog sadržaja

Ključni pojmovi: tradicija, istarski instrumenti

Nastavna sredstva i pomagala: roženice, mih, harmonika triština, duplice, organi, sopelica, šurle

Metode rada: metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda slušanja

Sociološki oblici rada: frontalni rad

Korelacije: hrvatski jezik

ZADACI:

- *Obrazovni :*
  - upoznavanje s instrumentima
  - slušanje istarskih pjesama
  - poticanje na pravilno držanje tijela za vrijeme aktivnosti.

- *Funkcionalni :*
  - stvaranje osnove za razvoj glazbenih sposobnosti djece: sluha, ritma, pamćenja
  - njegovanje i poticanje pjevanja.

- *Odgojni :*
  - razvijati interes za glazbu
  - razvijati naviku aktivnog slušanja glazbe.

ORGANIZACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA

Nakon doručka provedena je aktivnost koja je započela plesom uz narodnu glazbu. Djeca formiraju krug držeći se za ruke, a kada se začuje glazba, početak će plesati u krug. U trenutku kada se glazba utiša, svi moraju čučnuti, a kada se glazba

nastavi, djeca nastavljaju plesati u krug. Nakon kratkog plesa svi će sjesti na pod i djeci će biti postavljena pitanja vezana uz tradiciju i istarske instrumente: „Znate li neke istarske instrumente?“, „Jeste li vidjeli ples uz pratnju narodne glazbe?“, „Poznate li neku osobu koja svira istarski instrument? Koji?“

GLAVNI DIO SATA

Po završetku razgovora začuje se zvuk roženice i u prostoriju ulazi muška osoba u narodnoj nošnji uz svirku roženice. Nakon što svirka završi, djeci će biti ostavljeno vrijeme za pitanja. Ukoliko ih ne bude, započet će predstavljanje instrumenata. Prvi instrument su šurle. Mateo će opisati instrument i predstaviti njegovu važnost, objasniti će i način nastajanja zvuka. Instrument će biti dostupan djeci kako bi ga mogli vizualno percipirati, a Mateo će potom odsvirati kratak dio kako bi djeca što bolje doživjela instrument. Osim šurli, djeca će upoznati ostale instrumente: duplice, roženice, sopelicu, organič, mih i armoniku trieštinu. Kao i šurle svi instrumenti bit će dostupni djeci. Mateo će svaki instrument zasvirati ne bi li djeca mogla povezati zvuk s instrumentom.

ZAVRŠNI DIO SATA

U završnom dijelu aktivnosti djeca će odigrati igru "Ples ljubavi". Svako dijete imat će trakicu na ruci u različitoj boji, boja trakice ponovit će se dva puta u skupini kako bi svako dijete imalo svoj par. Plesat će uz glazbu u slobodnoj formaciji, no u trenutku kada se glazba ugasi, djeca se moraju formirati u parove prema boji trakice. Kako bi igra bila zanimljivija, tijekom same igre odgojiteljica će im mijenjati trakice tako da svaki put imaju drugu formaciju parova.

ZAPAŽANJA:

Sat je započeo plesom uz instrumentalnu pratnju sopelica na CD-u. Djeca su plesala u formaciji kruga, a na prestanak glazbe zauzela su čučeci položaj. Skladbu su poslušali u nekoliko dijelova, u određenom trenutku djecu je trebalo malo utišati kako bi čuli kada glazba stane. Prve reakcije bile su pozitivne, a djeca su komentirala da je to glazba iz prošlosti i domaća glazba. Kada je započet razgovor, djeca su odgovorila kako od istarskih instrumenata poznaju roženice i harmoniku, te da neka od njihove braće pleše u folklornom društvu. U glavnom dijelu najviše su promatrali mih koji je izrađen od janjeće kože, a najizraženije reakcije bile su na veliku roženicu i šurle koje imaju duboke i glasne tonove. Najveselije je postalo kada je Mateo zasvirao harmoniku triestinu, te su na nju otplesali zadnju igru kojom je završena aktivnost.

Djeca su plesala bez poticaja odgojitelja. Na njihov zahtjev igra je ponovljena nekoliko puta. Po završetku aktivnosti u sobi dnevnog boravka pridružila im se i starija jaslička skupina, kada su svi zajedno plesali i poslušali pjesmu za kraj.

3.2 Aktivnost pjevanja uz narodni instrument

Nastavna tema: pjevanje

Nastavna jedinica: pjevanje pjesme „Od stare hiže striha pada“

Tip sata: obrada novog sadržaja

Ključni pojmovi: tradicija, hiža, striha, ognjišće

Nastavna sredstva i pomagala: roženice, harmonika triština

Metode rada: metoda razgovora, metoda demonstracije, metoda slušanja, metoda ponavljanja

Sociološki oblici rada: frontalni rad

Korelacije: hrvatski jezik

ZADACI:

- *Obrazovni :*
  - upoznavanje s tekstom pjesme „Od stare hiže striha pada“
  - učenje pjesme „Od stare hiže striha pada“
  - uvježbavanje pjesme
  - poticanje na pravilno držanje tijela za vrijeme aktivnosti.

- *Funkcionalni :*
  - stvaranje osnove za razvoj glazbenih sposobnosti djece: sluha, ritma, pamćenja
  - njegovanje pjevanja.

- *Odgojni :*
  - razvijati interes za glazbu
  - razvijati naviku aktivnog slušanja glazbe.

PRILOG: tekst pjesme „Od stare hiže striha pada“

Od stare hiže striha pada,
ognjišće raskopano.

Na ognjišću kupi luga,
srce rasplakano.

Na zidiću zad ugnjišća,
bukaleta sama,
ona stoji ko da pita
starega terana.

Ljudi moji čuda se je
taki tu popilo,
zač se ne bi, ljudi moji,
staro obnovilo.

Morat ćemo obnovit
hižu i ognjišće,
onda ćemo svaku kantu
zakantati lipše.

ORGANIZACIJA NASTAVNOG SATA

UVODNI DIO SATA

Nakon doručka provedena je aktivnost koja je započela igrom prepoznavanja visokih i dubokih tonova. Tonove će izvoditi Mateo na harmonici trištini, a zadatak za djecu bit će da podignu ruke u zrak kada čuju visoke tonove i stoje uspravno na nogama, a kada čuju duboke tonove, moraju čučnuti. Nakon igre sjest će na pod i djeci će biti postavljeno nekoliko pitanja vezanih uz stare kuće: „Kako su izgledale stare kuće?“, „Znaju li kako se na istarskom kaže balkon?“, „Kako su nekada izgledali balkoni?“. Nakon kratkog razgovora djeca će čuti tekst pjesme „Od stare hiže striha pada“ i objašnjenje nepoznatih riječi.

GLAVNI DIO SATA

Nakon motivacijskog dijela i upoznavanja s pjesmom, djeci će biti otpjevana cijela pjesma uz pratnju harmonike trištine. Zatim će djeca ponavljati frazu po frazu

uz instrumentalnu pratnju. Nakon što djeca nauče određenu frazu, prelaze na sljedeću. Kada su naučili i drugu frazu, zajedno ponove prvu i drugu frazu i tako ponavljaju dok ne nauče cijelu pjesmu. Nakon što djeca nauče cijelu pjesmu, ponovit će ju brže, sporije, glasnije i tiše.

ZAVRŠNI DIO SATA

U završnom dijelu aktivnosti djeca će sjesti na pod u formaciji kruga. Poslušat će pravila igre capitacorno, odnosno barbanske igre razbijanja lonca. Svi će imati povez na očima i naizmjenično će pokušati razbiti lonac koji je napravljen od kartona. U izvornoj igri lonac se razbija štapom, ali zbog ograničenosti prostorom, djeca će lonac razbijati udarcem ruke. Igra je završena kada se lonac razbije. Biti će pripremljeno nekoliko lonaca u slučaju da djeca žele ponoviti igru.

ZAPAŽANJA:

Sat je započeo igrom koja je razveselila djecu i podigla atmosferu u dnevnom prostoru. Djeci je kod nekih tonova bila potrebna mala pomoć odgojiteljica. Djeca su aktivno sudjelovala u razgovoru o starim kućama i baladurima. U glavnom dijelu svi su pjevali, dok su neki izvodili i svoje pokrete uz određeni tekst. U završnom dijelu pozornost je privukao povez na očima i izazvao uzbuđenost. Djeca su bez poteškoća uspjela razbiti lonac, te pozitivno i uspješno završiti igru.

3.3 Aktivnost poznavanja narodnih instrumenata u integriranom pristupu

Tema: istarski instrumenti u vrtiću

Cilj aktivnosti: Istražiti i analizirati koji su istarski instrumenti. Njihov način rada, korištenja i sam zvuk instrumenta.

INTEGRIRANA ZADAĆA:

- aktivno stjecanje znanja i spoznaje o istarskim instrumentima
- razvijanje fine i grube motorike
- razvijanje mišljenja, zapažanja i logičkog zaključivanja
- stvaranje pozitivnog i vedrog raspoloženja u skupini
- poticanje tolerancije te komunikacije tijekom igre, poštivanje pravila, uvažavanja druge djece i strpljivosti.

ZADACI U ODNOSU NA ZADOVOLJAVANJE POTREBA DJECE:

a) Tjelesne i psihomotorne potrebe

- razvoj preciznosti u baratanju predmetima
- razvoj snalažljivosti i spretnosti kretanjem u sobi dnevnog boravka prilikom korištenja centara
- razvoj vještina baratanja predmetima
- razvoj fine motorike šake
- korištenje različitih položaja tijela tijekom izvođenja aktivnosti.

b) Socio-emocionalne potrebe

- poticanje osjećaja zajedništva tijekom grupnih aktivnosti
- poticanje pozitivnih emocionalnih stanja
- poticanje i održavanje djetetove radoznalost tijekom aktivnosti
- poticanje razvijanja tolerancije
- potaknuti djecu na suradnički odnos tijekom igre
- pohvalom tijekom igara utjecati na razvoj pozitivne slike o sebi i jačanju samopouzdanja.

c) Istraživačko-spoznajne potrebe

- omogućiti djeci usvajanje novih pojmova vezanih za instrumente
- razvoj logičkog zaključivanja
- razvoj predmatematičkih vještina (prepoznavanje brojeva i pridruživanje količini kroz igru)
- razvoj operativnog mišljenja (uspoređivanje, sličnosti i razlike između instrumenata)
- razvoj predčitačkih vještina.

d) Komunikacijske potrebe

- razvoj govornih i komunikacijskih vještina tijekom i nakon aktivnosti (opisivanje, pričanje, objašnjavanje)
- poticanje međusobne komunikacije djece tijekom zajedničkih aktivnosti
- poticanje bogaćenja rječnika novim riječima i njihovim razumijevanjem.

e) Stvaralačke potrebe

- poticanje mašte i kreativnosti
- razvoj vlastitih ideja.

VRSTE DJELATNOSTI I AKTIVNOSTI:

a) Životno- praktične i radne

- usvajanje higijenskih navika (pranje ruku prije i nakon aktivnosti)
- samostalno rukovanje materijalom i priborom
- čekanje i poštivanje reda za dobivanje određenog pribora ili materijala
- čišćenje i pospremanje prostorije i radne površine nakon aktivnosti.

b) Raznovrsne igre

- Memory „istarski instrumenti“
- društvena igra „bingo“
- matematička igra „Složi po redu“ - od najmanjega do najvećeg
- matematička igra - pribrajanje broja količini

- didaktička igra pokrivaljka s čepovima – pojmovi vezani uz instrumente
- matematička igra - pridruživanje broja i količine
- igra „pronađi put“.

c) Istraživačko- spoznajne aktivnosti

- stjecanje iskustva o uzročno posljedičnim vezama (zaključivanje, pretpostavljanje)
- razvoj logičkog mišljenja, pamćenja i zaključivanja
- razvoj koncentracije
- razvoj predmatematičkih vještina i početnog čitanja i pisanja.

d) Stvaralačke potrebe

- razvoj vlastitih ideja.

e) Komunikacijske potrebe

- razvoj mišljenja
- razvijanje jezika i rječnika upoznavanjem novih riječi
- poticanje na zajedničku komunikaciju djece.

SREDSTVA I POTICAJI U CENTRIMA AKTIVNOSTI:

STOLNO MANIPULATIVNI CENTAR

a) Memory „Tko svira koji instrument?“

Ponuđeni materijali: plastificirane fotografije različitih instrumenata i svirača s instrumentom.

Djeca mogu među plastificiranim slikama tražiti dvije iste fotografije te tako sakupljati parove. Igra može biti i društvena, natjecateljska i pobjednik je onaj igrač koji sakupi najviše parova.

b) Bingo

Ponuđeni materijali: kocka s fotografijama, papir s riječima, kartice za pokrivanje.

Djeca će imati predložak s riječima te će bacanjem kocke pokriti instrument na papiru koji su dobili na kocki.

c) Pronađi put

Ponuđeni materijali: predlošci s isprekidanim linijama.

Djeca moraju popuniti isprekidane linije i pronaći put ljudima s vrha stranice do instrumenta na donjem dijelu stranice.

CENTAR POČETNOG ČITANJA I PISANJA

a) Didaktička igra: Pokrivaljka „Slovo na slovo“ - pojmovi vezani za instrumente

Ponuđeni materijal: podložak s fotografijama, čepovi sa slovima.

Djeca će moći složiti riječ tako da potraže ista slova napisana na plastičnim čepovima i rasporede ih na odgovarajuće mjesto.

b) Složi po redu od najmanjega do najvećega

Ponuđeni materijali: kartonska podloga, plastificirane kartice instrumenata s čičkom.

Djeca mogu složiti seriju jednakih dijelova, i to po veličini od najmanjega do najvećega pomoću čička. Instrumenti koji su ponuđeni jesu harmonika, triestina, organić, roženica, sopelica i mih.

c) „Zbroji“

Ponuđeni materijali: plakat s određenim brojem instrumenata, čepovi.

Djeca će prebrojiti koliko se instrumenata nalazi na slici te slici pridružiti čep s odgovarajućim brojem.

d) Pridruživanje broja i količine

Ponuđeni materijali: plakat s određenim brojem točaka, fotografije s brojevima i fotografije s određenim brojem instrumenata.

Djeca će prebrojiti točke te će pomoću čička pridružiti odgovarajuće slike.

CENTAR SLIKOVNICA

a) Knjiga narodnih instrumenata

Ponuđeni materijali: knjiga.

Djeca će moći prelistati knjigu i vidjeti narodne instrumente i primjere narodne nošnje.

ZAMIŠLJENI TIJEK AKTIVNOSTI:

UVODNI DIO SATA

Aktivnost će započeti nakon doručka, djeca će pomoći pripremit sve centre kako bismo mogli započeti s aktivnostima. Postavit će zaštite na stolove te će na njih naslagati potreban pribor za aktivnosti. Kao uvod u aktivnost, djeca će sjesti u krug odgovarati na nekoliko pitanja koja su vezana uz temu „istarskih instrumenata“. Nakon kratkog razgovora djeca će upoznat aktivnosti koje će se danas provesti.

GLAVNI DIO SATA

Djeci će za početak biti postavljen memory u stolno-manipulativni centar, u centar slikovnica biti će postavljena knjiga kako bi djeca samostalno mogla proučiti nešto više o samim instrumentima i tradiciji. Za djecu starije dobi biti će postavljene aktivnosti u centru početnog čitanja i pisanja, didaktička igra „slovo na slovo“, aktivnost gdje djeca trebaju spojiti odgovarajući naziv sa slikom, te aktivnost gdje dodaju slike pored određene količine. Također, na stolu će biti postavljena igra "Bingo" i predlošci za popunjavanje isprekidane crte gdje djeca moraju određenom bojom ispuniti grafomotoričke zadatke.

Kada djeca poslušaju objašnjenja za svaku pojedinu aktivnost, odgojiteljica će obilaziti centre, promatrati djecu te ako bude potrebno, uključivati se u aktivnost i poticati ih postavljanjem pitanja vezanih uz tu aktivnost. Djecu će poticati i na zajednički rad, rad u paru te na pomaganje ostaloj djeci. Ukoliko bude potrebno, djeca mogu zatražiti pomoć. Tijekom aktivnosti sav potreban materijal bit će dostupan djeci. U trenutku kada interes za nekom aktivnosti padne, ta aktivnost će biti sklonjena i djeci će se ponuditi druge aktivnosti, a ako djeca aktivnost okrenu nekim drugim smjerom, pustit će ih da ju vode prema vlastitim željama.

ZAVRŠNI DIO SATA

U trenutku kada djeci opadne interes za aktivnosti, odgojiteljica će poticati djecu na aktivno i uredno pospremanje svih centara.

ZAPAŽANJA:

Aktivnost je započela razgovorom o glazbenoj aktivnosti koju su djeca imala prethodnog dana te postavljanjem pitanja i navođenjem na izgovaranje naziva istarskih instrumenata. Djeca su se samostalno rasporedila za stolove na kojima su bile postavljene igre. Predškolci su se držali zajedno, te su odigrali igru pribrajanja količine i broja, bingo, pokrivaljku „slovo na slovo“ te su se na kraju zadržali na knjizi „Barbanska dota“ u kojoj su tražili vrtić na karti Barbana, prepoznavali instrumente i plesače na fotografijama. Djeca su samostalno imenovala instrumente koje su prepoznali. Djevojčica mlađe dobi odabrala je grafomotoričke vježbe, dvije djevojčice odigrale su memory, dok se jedan dječak zadržao na pokrivaljci kojom upoznajemo veličinu. Djeca su se izmjenjivala na igrama. Kada je interes opao, zajedno smo pospremili igre.

4. ZAKLJUČAK

Narodna glazba spaja pjevanje, sviranje i ples, a to sve spada u sastavni dio ljudskog života. Ljudski život ne bi bio potpun bez glazbe koja ga upotpunjuje kroz aktivno i pasivno slušanje te nadopunjuje ljudske emocije.

Narodna glazba je prikazana djeci predškolske dobi tako da su upoznata s istarskim narodnim instrumentima, tradicijom Barbana i plesom te narodnom odjećom. Od istarskih instrumenata upoznala sam ih sa sopelicom, roženicama, mihom, organičem, harmonikom triestinom, duplicama i šurlama. Naučili smo pjevati pjesmu „Od stare hiže striha pada“ te smo uz brojne igre potaknuli razvijanje različitih sposobnosti i motorike.

Potrebno je da djeca budu upoznata sa svojim krajem i tradicijom toga kraja kako ne bi došlo do zaboravljanja ili zastarijevanja narodne kulture. Poznato je da je tradicija ugrožena zbog modernog načina i brzog tempa života. Kako bismo to spriječili, moramo brinuti i njegovati svoju kulturu. Ljudsko biće najlakše je graditi dok je dijete, stoga odgojitelji moraju ponuditi djeci razne materijale, igre i aktivnosti na temu tradicije. Djeca kroz različite aktivnosti mogu steći osjećaj pripadnosti, upoznati svoje pretkr te zavoljeti svoj kraj, a kasnije prenositi tradicijsku baštinu s ljubavlju i ponosom svojoj djeci.

„Tradicija je u stalnom pokretu iz različitih razloga: jer se usmeno prenosi, jer se mijenja zbog društvenih, ekonomskih i drugih utjecaja, jer je uopće podložna vanjskim utjecajima. Glazba općenito jest pokret zvuka u prostoru i vremenu.“ (Gortan-Carlin, Pace, Denac, 2014:110).

5. LITERATURA

KNJIGE

- Gortan-Carlin, I.P., Pace, A., Denac, O. (2014). *Glazba i tradicija*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli.
- Gospodnetić, H. (2015). *Metodika glazbene kulture za rad u dječjim vrtićima* 1. Zagreb: Mali profesor d.o.o.
- Kontošić, D. (1996). *Hip Barbanski*. Barban: KUD "Barban".
- Kožljan, N., Pernić, V. (2007). *Barbanska dota*. Barban: KUD "Barban".
- Lučić, K. (2008). *Prožimanje riječi, slike i glazbe u metodici književnosti u razrednoj nastavi*. 2. izdanje. Zagreb: Školska knjiga d.d.
- Marušić, D. (1995). *Piskaj, sona, sopi*. Pula: Copyright by Castropola d.o.o.
- Pernić, R. (1997). *Meštri, svirci i kantaduri*. Buzet: Izdavačko poduzeće REPRESENT d.o.o.
- Pernić, V. (2008). *Zasopimo na organi u Gračišću*. Buzet: Izdavačko poduzeće REPRESENT d.o.o.
- Sam, R. (1998). *Glazbeni doživljaj u odgoju djeteta*. Rijeka: Glosa, d.o.o.

MREŽNI IZVORI

- Institucionalizacija zavičajne nastave Istarske županije
URL: <http://www.za-nas.hr/zavicajna-nastava> (Pristupljeno: 22.06.2020.)
- Nikolić, L. (2017.) *Utjecaj glazbe na opći razvoj djeteta*. UDK: 159.922.2:78.
Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/file/298548> (Pristupljeno: 22.06.2020.)

6. SAŽETAK

Tema ovog rada jest predstavljanje istarskih instrumenata djeci predškolske dobi. Tema je provedena kroz različite aktivnosti u dječjem vrtiću „Tratinčica“ u Barbanu. Djeca su mogla naučiti ili produbiti svoje znanje vezano uz istarske tradicijske instrumente (sopelica, roženica, mih, organić, harmonika trieština, duplice, šurle), istarsku narodnu glazbu i narodnu nošnju Barbana.

Djeci je bio omogućen rad uz gosta svirača koji je prezentirao istarske instrumente, uz igre i zadatke koji su dovodili do poboljšanja njihovih glazbenih sposobnosti, motorike i jačanja međusobnih veza i suradnje između djece te odgojitelja i djece.

Cilj ovoga rada bio je predstaviti i približiti istarske narodne instrumente djeci predškolske dobi i upoznati ih s vlastitom kulturom. Djeca su aktivno pratila sve aktivnosti, uključivala se u njih i pokazivala zainteresiranost za daljnji rad na ovu temu.

7. SUMMARY

The topic of this paper is the introduction of Istrian instruments to preschool children. This topic has been carried out through various activities in "Tratinčica" kindergarten, located in Barban. The children were able to learn or deepen their knowledge on traditional Istrian instruments (sopelica, roženica, mih, organić, harmonika trieština, duplice, šurle), Istrian folk music and the traditional costumes of Barban.

They worked close with a guest musician who presented Istrian instruments through games and activities. These activities then led to the improvement of music skills, motor skills and strengthened the bond between the child and teacher.

The aim of this paper was to present and familiarize Istrian folk instruments to children of a preschool age, and to teach them about their culture. The children not only got involved in all activities but also showed great enthusiasm and interest.